

МЕЂУНАРОДНО ПРИВАТНО ПРАВО АУСТРИЈЕ ПРЕМА ПРОПИСИМА САВЕЗНОГ ЗАКОНА ОД 15. ЈУНА 1978. ГОДИНЕ О МЕЂУНАРОДНОМ ПРИВАНОМ ПРАВУ

Земљама које имају кодификоване прописе међународног приватног права придружила се од 15. јуна 1978. године и Аустрија, на тај начин потврдивши опаску о све интензивнијем раду законодавних органа појединих земаља на унутрашњем кодификовању прописа међународног приватног права после II светског рата¹⁾. Тако Аустрија, заједно са Мађарском, претставља последњу од земаља овог све ширег круга.

Текст аустријског закона о међународном приватном праву не даје одговоре на питања сукоба јурисдикције и грађанских права странаца, али на исцрпан начин регулише материју сукоба закона. Његовим ступањем на снагу престали су да важе поједини ранији прописи који су регулисали исту материју (чл. 51 Закона), а остао је на снази само мањи број прописан (на пр.: прописи Закона о ауторском праву, Закона о меници и чеку — чл. 52²⁾).

Закон је подељен на осам делова: Први део (од чл. 1 до 11) садржи опште одредбе; други (од чл. 12 до 15) се односи на лична права; трећи (од 16 до 27) на материју породичног права и подељен је у три уже целине: а) брачно право, б) право односа родитеља и деце и г) старатељство; четврти обухвата материју наследног права (од чл. 28 до 30); пети (од чл. 31 до 33) стварног права; шести (чл. 34) интелектуалне својине; седми (од чл. 35 до 49) облигационог права, а осми последњи, садржи завршне одредбе (чл. 50 до 53). Даље излагање имаће за основ ову законску поделу.

Првом својом одредбом, којом на општи начин одређује да је за регулисање грађанско правних односа са страним елементом меродавно право оног правног подручја које је у најужој вези са поменутиим односом, закон уноси, на први поглед, једну новину у односу на све до сада постојеће законе о међународном приватном праву јер се оваква општа одредба до сада није могла наћи ни у једном од њих³⁾). Међутим принцип најуже везе овог закона не треба мешати са најтешњом (најужом) везом која се јавља као одлучујућа чињеница за регулисање облига-

¹⁾ В. др М. Јездић „Међународно приватно право Египта према прописима Закона од 13. јуна 1948. год.“ — Југословенска ревија за међународно право св. 1, год. 1954., стр. 104.

²⁾ В. др К. Сајко „Напомена о аустријском закону о међународном приватном праву од 1978. . . .“, Приноси за поредбено проучавање права и међународно приватно право бр. 12., Згр. 1979. г. стр. 61.

³⁾ В. др К. Сајко, Ibid. стр. 61.

ционих односа са страним елементом у неким законодавствима (Бенелукс). Став 2 истог члана којим законодавац уводи принцип најуже везе, потврђује овакву констатацију, одредивши да се колизиона правила (одлучујуће чињенице) аустријског закона требају сматрати за оне путоказе који доводе до закона најуже везе, чиме се у ствари не одступа од класичног решења одређивања материјалног права за регулисање грађанско правних односа са страним елементом.

Што се тиче начина сазнања страног права, закон одређује да се оно у сваком случају сазнаје *ex officio*, али садржи и одредбу по којој ће се, у случају да се страном праву у примереном року не може утврдити, применити аустријско право. Закон, мада одређује да су дозвољена средства за сазнање страног права: учешће заинтересованих лица, обавештења савезног министарства и мишљење стручњака, ни општом одредбом ни *ex omni causa* не наводи ситуацију у којима се може сматрати да се страном праву није могло сазнати, те да се има применити аустријско право, што отвара могућност и злоупотребама и тим путем у овом домену уноси правну несигурност.

Од случајева одступања од редовно надлежних норми међународног приватног права, аустријски закон прихвата институте међународног јавног поретка (чл. 6) и „*renvoi*” (чл. 5), док одступања у случају изигравања закона и реторзије не помиње.

Renvoi се изричито прихвата у оба вида — и као узвраћање и као упућивање на право треће земље. С обзиром на несумњиву интенцију ове установе, проширење примене домаћег права с једне стране, те текст чл. 5 аустријског закона са друге стране, потребно је констатовати да потпуна законска регулатива у овој материји не дозвољава аустријском судији велику „слободу” која би могла довести до злоупотребе у смислу једностраног схватања ове установе, тј. сталног проширења примене аустријског права у односу на страном право. Институт *renvoi* у упоредном законодавству налазимо или у облику његовог прихватања, слично аустријском закону, у оба наведена вида (тако на пр.: чл. 4 Закона о међународном приватном праву Пољске од 1966 године, чл. 35 Закона о ЧССР од 1963 године), или у облику прихватања самоузвраћања а не и упућивања (тако Закон о сукобу закона Сијама од 1939. године чл. 4), а има пак и законодавства која се негативно одређују у односу на овај институт (тако Грађански законик Египта чл. 27, Грчка чл. 32).

У тексту чл. 5 аустријског закона могуће је сагледати три различите ситуације *renvoi*:

1. Уколико аустријска колизиона норма као меродавно право за регулисање једног грађанско правног односа са страним елементом назначи неко страном право, а колизиона норма тога права узврати на аустријско право, неће доћи до поновне примене аустријске колизионе норме која би поново узвратила на горе поменуто страном право, већ ће се коначно применити аустријско материјално право.

На овај начин закон решава проблем затвореног круга који се може формирати због прихватања установе „*renvoi*”. Ова техника решавања проблема названа и „*renvoi*” у једном кораку” образлаже се (Lucas)

чињеницом да држава форума дајући својом колизионом нормом страном праву атрибут „арбитра“ истовремено даје том праву и улогу „коначног арбитра“, прихватајући колизиону норму тог права као коначни путоказ ка решењу проблема.⁴⁾

2. Друга ситуација коју можемо разликовати је ситуација у којој аустријска колизиона норма упућује на страном право, а колизиона норма тог страног права на право треће земље, ово на право неке четврте итд. По аустријском закону у оваквој ситуацији меродавно је материјално право оне земље на коме се ланац упућивања прекида, тј. оно право чије колизионе норме даље не упућују. Дакле, у овој другој ситуацији није доследно примењена техника „једног корака“, јер би, да је тако учињено, ланац упућивања био прекинут већ на правом кораку а не би се чекало његово природно прекидање.

3. Трећа ситуација слична је другој, само се код ње, после низа упућивања јавља институт узвраћања. У овом случају аустријски закон нови затворени круг решава на тај начин што као меродавно материјално право одређује оно право на чија се правила прво узвратило.

Истим чл. 5 који се односи на институт „renvoi“, аустријски закон нормира још једну правну ситуацију која је нарочито интересантна за нашу земљу, а с обзиром на нејединствено правно подручје наше територије. Уколико би колизионе норме аустријског права довеле аустријског судију до граница земље са нејединственим правним системом, овај би био обавезан да даље решење тражи, не у нормама међународног приватног права већ у нормама о унутрашњем сукобу закона те земље. Како је оваква ситуација могућа и у односима између Југославије и Аустрије (односи наследног и породичног права), за аустријског судију меродаван за решавање новонасталог проблема био би наш Закон о решавању сукоба закона и надлежности у статусним, породичним и наследним односима од 1977 године (исто чл. 26 Грађанског законика Египта). Тек уколико земља са сложеним правним поретком не би имала важеће норме у унутрашњем сукобу закона, аустријски судија би до меродавног правног система долазио на основу најуже везе са одређеним локалитетом.

Други институт који доводи до отступања од редовно надлежних норми међународног приватног права, а који је аустријски закон предвидео, јесте институт међународног јавног поретка (чл. 6 — јавни поредак). Аустријски законодавац се определио за апстрактно дефинисање међународног јавног поретка, одредивши да се страном право неће применити уколико би његова примена довела до резултата који су неспојиви са основним вредностима аустријског правног поретка. Уколико би до ове ситуације могло доћи примениће се аустријско право. Сличне апстрактне одредбе института међународног јавног поретка налазимо и у упоредном праву (тако чл. 6 Закона о међународном приватном праву Пољске).

⁴⁾ В. др Т. Варади, Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, том II., Бгд. 1978. стр. 67.

За оцену форме правних радњи, по аустријском закону надлежан је онај правни поредак који је надлежан и за саму правну радњу, с тим што је довољно да правна радња буде предузета и у форми која је пуноважна по праву земље у којој је дошло до радње.

Предвиђајући да је лични закон физичких лица „право државе којој особа припада“, аустријски закон регулише и питања сукоба држављанства, на тај начин што афермише принцип најуже везе, сем у случају сукоба аустријског и страног држављанства. Закон се није определио за временски критеријум приликом давања примата једном одређеном држављанству (тако чл. 6 Закона о сукобу закона Сијама сем у случају истовременог стицања више држављанства када се уместо временског критеријума узима као критеријум домицил лица у питању) већи је примат део најужој вези одређеног лица са државом чије држављанство има, или тачније речено ефективном држављанству. Слично решење садржано је и у чл. 31 ст. 2 Грађанског закона Грчке. Међутим, уколико је у питању сукоб аустријског и страног држављанства закон се опредељује за класично решење и примат даје аустријском држављанству као домаћем (исто: чл. 31 ст. 1 Грчког грађанског законика или чл. 6 ст. 3 Закона о сукобу закона Сијама итд.).

Када се ради о статусу правног лица одлучујућа чињеница је стварно седиште главне управе, што значи да ће се применити право државе у којој дотично правно лице има стварно седиште управе за регулисање статусних односа правног лица. Тако поступа и законодавац Сијама (чл. 7), а специфично решење даје Грађански законик Египта.

Код статусних односа физичких лица са страним елементом и то оних који се односе на статус само једног лица — правна и пословна способност, проглашење несталог лица умрлим, лишење пословне способности и старатељство, аустријски закон се опредељује за држављанство као одлучујућу чињеницу, што значи да ће за регулисање ових односа бити меродавно аустријско материјално право уколико су лица у питању (лице у питању) аустријски држављанин, или имају више држављанства од којих је једно аустријско, односно материјално право оне државе чији су они држављани, или са којом имају најужу везу уколико имају више страних држављанстава. Једино отступање од држављанства као одлучујуће чињенице за регулисање статусних односа са страним елементом којима се мења положај само једног лица, диктирано је хуманитарним разлозима и односи се на лица без држављанства и избеглице (али само оне којима је овај статус признат по међународним конвенцијама које су у Аустрији на снази), када се као одлучујућа чињеница неће узимати држављанство већ домицил, а у другом случају и боравиште лица у питању. Наравно, морају се имати у виду и општа отступања предвиђена и за све остале односе регулисане овим законом, а о којима је напред већ било речи (чл. 5 и 6).

Статусне односе којима се мења положај два или више лица (на пр. закључење брака, поништај брака, оглашење брака непостојећим, развод брака итд.) регулише трећи део овог закона. Ако су у питању материјални услови за закључење брака, разлози који чине брак непостојећим као и разлози за поништај брака, закон као одлучујућу чињеницу прих-

вата држављанство оба брачна друга, што значи да ће се постојање горе наведених претпоставки ценити или по једном закону, уколико брачни другови имају исто држављанство, или на основу кумулације два различита закона који претстављају *lex nationales* будућих брачних другова различитог држављанства. Оваквом одредбом о закону који је надлежан за оцену постојања претпоставки за закључење брака са страним елементом Аустрија се уврштава у круг оних земаља за које је постојање страног елемента у субјекту релевантна чињеница за примену домаћег или страног права као надлежног за регулисање материјалних услова за закључење брака (супротно: СССР, САД, Кина) и уже, у круг оних земаља које принцип *lex nationalis* не коригују са *lex fori* уколико су у питању апсолутне брачне сметње (супротно: Југославија, Бугарска, Мађарска). Такође, ова одредба уврштава Аустрију у круг оних земаља које имају исто колизионо решење за утврђивање материјалних услова за закључење брака и оцену узрока за поништење брака — *lex nationalis* за оба случаја (супротно: Бразил — уколико је брак закључен на територији Бразила критеријум за утврђивање апсолутних брачних сметњи је право Бразила).

Одлучујућа чињеница за оцену лично правне компоненте брака је држављанство брачних другова уколико су они истог држављанства уколико нису, а били су, последње заједничко држављанство, али само под једним условом: да један од брачних другова још има то држављанство. Када ови критеријуми не могу довести до резултата примениће се право оне државе у којој оба брачна друга имају заједничко редовно боравиште, а ако га немају, право оне државе у којој су имали последње заједничко редовно боравиште, опет под условом да је један од њих и задржао то боравиште. Уколико брак не би био пуноважан по праву оних земаља, до чијег би се правног поретка дошло применом горњих тачака везивања, али би био пуноважан по аустријском праву, ово последње би било меродавно као *lex fori* за оцену лично правних дејстава брака али само ако брачни другови немају ужу везу са неким другим правним подручјем. Уколико је то случај, а брак је пуноважан и по праву те земље, то право ће бити меродавно наместо аустријског (*lex fori* само у крајњем случају, ако нема другог решења).

Горње чињенице узимају се као одлучујуће, али супсидијерно, поводом проблема сукоба закона брачно имовинског режима са страним елементом, али оне немају временску дубину односно променљивост (промена држављанства брачних другова неће имати утицаја на промену меродавног права) већ су везане за моменат закључења брака. Тако на пр. уколико су оба брачна друга у моменту закључења брака били држављани државе X, меродавно ће бити увек право државе X, независно од тога што су оба брачна друга одмах по закључењу брака променили држављанство и постали држављани државе Y, а затим можда и неке треће државе. Овим је аустријски законодавац оптирао стални, односно непоменљиви брачно имовински режим (слично чл. 15 Грађанског законика Грчке од 1942 године, чл. 15 Уводног закона у грађански

9) В. др. М. Јозидић, *Ibid* стр. 107 и чл. 11 Грађанског законика Египта од 1948. г.

законик Немачке од 1896. године) насупрот променљивом режиму садржаном у неким другим законима.⁴⁾ Овакав став онемогућава изигравање закона у овој материји променом одлучујућих чињеница.

Међутим, све напред изнето биће релевентно само уколико брачни другови нису уговорили неко друго право као меродавно за регулисање њиховог брачног имовинског режима. Дакле, као примарна одлучујућа чињеница овде се јавља аутономија воље странака и то само изричито. Наиме, уврстивши у чл. 11 правог дела закона страначку аутономију воље у ред одлучујућих чињеница, законодавац се определио само за могућност изричитог уговарања надлежног права у материји брачно имовинског режима, односно и прећутног и изричитог избора права у материји облигационих односа. И у једном и у другом случају странкама је пружена могућност да изаберу било који познати правни поредак, што значи да је усвојен принцип неограничене аутономије воље насупрот принципу ограничене аутономије воље који се јавља на пр. у чл. 7 бившег пољског закона од 1926 године и новом пољском закону од 1966. године.

Узроци за развод брака оцењују се такође по праву које је надлежно за лично правне учинке брака, али временска веза је моменат развода брака, с тим да ће, уколико се брак по том праву не би могао развести на основу изнетих чињеница, бити надлежан национални закон тужиоца у моменту развода.

Анализирајући у целини одредбе брачног права овог закона можемо истаћи као општу карактеристичку доследно спровођење принципа једнакости полова што свакако претставља позитивно решење у упоредном светском систему.

Што се тиче осталих статусних односа са страним елементом којима се мења положај два или више лица аустријски закон се опредељује за примену заједничког националног закона оба родитеља код утврђивања постојања услова за позакончење ванбрачног детета накнадно закљученим браком. Али уколико родитељи немају заједничко држављанство, неће доћи до кумулативне примене оба национална закона, нити ће се пак дати приоритет закону оца или мајке, већ ће се водити рачуна највише о интересу детета и примениће се национални закон оног родитеља који је повољнији за дете. Оваким решењем се такође искључује било каква дискриминација у односима полова, и мада се не примењује *lex nationalis* детета ипак се, давањем примата оном правном подручју које је за њега повољније, штите пре свега интереси детета. Сем тога и дејства позакончења оцењују се по националном закону детета. Уколико је у питању позакончење ванбрачног детета изјавом о брачности, постојање претпоставки ће се оцењивати на основу националног закона оца (одлучујућа чињеница — држављанство оца, односно његово држављанство у тренутку смрти уколико се изјава о брачности захтева после смрти оца).

Претпоставке усвојења, престанак, те дејства усвојења оцењују се по националном закону усвојиоца (одлучујућа чињеница — држављан-

⁴⁾ В. др К. Сајко „Брачноимовински односи са страним елементом“ Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, том II Бгд. 1978. г. стр. 134.

ство усвојиоца). Уколико се као усвојоци појављују више лица (брачни другови различитог држављанства) доћи ће до кумулативне примене њихових националних закона, сем када се ради о дјествима усвојења јер ће тада бити примењен онај закон који је иначе надлежан за регулисање лично правног дејства брака (чл. 18). Тек уколико дође до смрти једног брачног друга биће надлежан национални закон другог.

Када је за позакоњење или усвојење детета по *lex nationalis* детета потребна сагласност детета или неког његовог сродника, надлежни закон за давање те сагласности биће национални закон детета.

С обзиром на изнето, а у вези са установом усвојења аустријског закона, могло би се применити да овим одредбама није доследно поштован принцип суверене једнакости држава, јер се, сем по питању сагласности, не узима у обзир *lex nationalis* усвојеника, већ се даје примат закону усвојитеља, мада је у питању такав однос којим се не мења статус само једног лица већ више њих.

Повољније решење може се наћи у чл. 23 Грађанског законика Грчке, када се ради о условима усвојења али не и дејствима: „Основни услови усвојења регулишу се по националном закону сваке стране” (чл. 23 ст. 1, сличну одредбу садржи и чл. 35 ст. 2 Закона о сукобу закона Сијама).

Четврти део аустријског закона односи се на питање сукоба закона код наслеђивања са страним елементом. Као одлучујућа чињеница за примену домаћег или страног права на садржину наследних односа са страним елементом предвиђена је чињеница држављанства *de cuius*, и то његовог држављанства у моменту смрти. Закон не прави никакву разлику између покретне и непокретне имовине *de cuius*, већ предвиђа јединствену тачку везивања без обзира на врсту ствари, чиме и Аустрија напушта систем плуралитета заоставштине у коме је сем правила *lex nationalis* важило и правило *lex nie situae* уколико се радило о непокретностима.

Држављанство оставиоца јавља се такође као одлучујућа чињеница за одређивање права које ће бити надлежно за оцену способности оставиоца за састављање тестаментa и осталих претпоставки пуноважности тестаментa, за наследни уговор и уговор о одрицању од наслеђивања као и за поништај наведених радњи, али као држављанство временски везано не за моменат смрти већ предузимања радње у питању. Међутим, када по овом праву радња није ваљана, а ваљана је по *lex nationalis de cuius* у моменту смрти важиће овај последњи правни поредак.

Одступања од држављанства као одлучујуће чињенице могуће је у два вида:

1. примениће се *lex fori* уколико се оставински поступак води у Аустрији и то само у погледу стицања наследства и одговорности за оставиоцеве дугове.

2. Примениће се *lex rei sitae* уколико би по *lex nationalis de cuius* имовина припадала територијално правном лицу као законском наследнику. У том случају се закон оне државе чије је држављанство имао оставиоц у моменту смрти замењује правом оне државе на чијој територији се налазила имовина оставиоца у моменту његове смрти.

Пети део овог савезног закона Аустрије односи се на регулисање стварно правних односа са страним елементом. Упоредно правно посматрано, материјално правна решења показују знатна разликовања по питању на пр. момента стицања својине (да ли је релевантан моменат закључења уговора — Француска — или је, осим титулуса неопходан и одређени модус стицања — већина европских земаља) да ли је могуће успостављање хипотексе на покретним стварима (могућност англо саксонског права), да ли је одређена ствар покретна или не, да ли је могуће стећи својину од невластника и томе слично. Изнета и друга питања захтевају колизиона решења. Остављајући по страни питање непокретности које аустријски закон решава на основу класичног правила *lex rei sitae* које вуче своје порекло још из времена постглосатора (Бартолус и др.), значајно је задржати се на питању покретности. Од евентуално могућих колизиона правних решења која се јављају у упоредном праву: *mobilia personam sequuntur* (чл. 10 ст. 1 Грађанског законика Шпаније — правило примењивано до 1974 године, слично и аустријски Грађански законик из 1811 — напуштено од праксе), *lex rei sitae* (најшире прихваћена тенденција), *lex loci actus* (неке одлуке анло-америчких судова), и принципа најтешње везе (такође англо-америчко право), аустријски законодавац се определио за принцип *lex rei sitae* изједначивши на тај начин колизиона правила која се односе на покретности са правилима везаним за непокретности. Временска координата је „моменат испуњења чињеница које доводе до стјецања или губитака“ (чл. 31). Сличне одредбе налазимо у чл. 18 грађанског законика Египта, чл. 24 Закона о међународном приватном праву Пољске 1966. године и чл. 6 Закона о међународном приватном и процесном праву ЧССР од 1963 године. И поред временске одредбе аустријског закона остаје отворено питање у ком моменту ствари треба да се налазе на територији једне земље да би био примењен закон те земље, да ли је моменат стицања права моменат закључења уговора или предаје ствари. Ово питање ипак остаје у домену квалификације па тиме и правне несигурности.

Проблем квалификације покретности односно непокретности и садржине права аустријски законодавац такође решава на основу принципа *lex rei sitae*, док се не опредељује по питању ствари у транспорту.

Као одлучујућа чињеница код стварно правних односа чији је предмет брод или ваздухоплов јавља се припадност ових основних средстава превоза једној одређеној држави, и примењује се закон оне земље у чији је регистар бродова односно ваздухоплова дотично основно средство уписано. Једино је одступање предвиђено за регулисање права залог односно права придржаја ради осигурања захтева за накнаду штете проузроковане основним средством превоза кад се неће применити закон заставе, већ закон места налажења основног средства превоза у моменту настанка штете.

Питање интелектуалне својине регулише се по праву оне земље у којој је дошло до радње коришћења или повреде.

Питање облигационоих односа са страним елементом регулисано је члановима 35 до 49 аустријског закона. Примарна одлучујућа чињеница је, као што је напред речено, аутономија воље странака и то како изри-

чита тако и прећутна. Закон не садржи никакву оgradu у смислу ограничавања круга законодавства за која странке могу оптирати, што значи да је усвојен систем неограничене аутономије воље странака. Сличне одредбе садржи и наш Нацрт закона о међународном приватном праву и поступку. Сем тога, аустријски закон не прави никакву разлику између уговора класичног типа и новијих уз две оgrade:

1. Уколико се ради о уговорима о раду избор права мора бити изричит (слично Пољска, ЧССР, Немачка).⁷⁾

2. Код уговора с потрошачима, уговора о коришћењу некретнина, и уговора о раду, избор учињен на штету потрошача, закупца, односно радника (чак и ако је изричит) неће се узети у обзир уколико се ради о принудним прописима супсидијерно надлежног права.

Иначе, као супсидијерне одлучујуће чињенице, уколико не постоји страначки избор права, или се он не може узети у обзир, закон предвиђа следеће чињенице:

— редовно боравиште повериоца новчаног потраживања — код двострано обавезних уговора са новчаном обавезом (чл. 36)

— редовно боравиште дужника код једнострано обавезних уговора те једностраних провних послова који заснивају обавезу (чл. 37)

— седиште кредитног предузећа код банкарских уговора, а за правне послове између кредитних предузећа, — седиште кредитног предузећа које применило налог (чл. 38)

— седиште осигураача код уговора о осигурању

— седиште берзе за берзанске послове (са овима су изједначени послови закључени на трговима и сајмовима (чл. 39)

— место у коме се надметање одржава за предају путем надметања (чл. 40)

— редовно боравиште потрошача за уговоре са потрошачима — али само уколико закон земље у којој је редовно боравиште потрошача даје овоме посебну заштиту (чл. 41)

— *lex rei sitae* за уговоре о коришћењу непокрености (чл. 42)

— пренос лиценце на одређену државу за уговоре о лиценци, сем уколико се уговор односи на више држава, када је меродавно право оне државе у којој стицалац лиценце има пословно седиште. (чл. 43)

— место у коме радник редовно обавља рад за уговоре о раду, чак и ако је упућен на извршавање рада привремено у другу државу, тек уколико радник редовно ради у више држава или нема места редовног обављања рада одлучујућа чињеница је место редовног боравишта радника (чл. 144)

— право надлежно за основни посао — када су у питању акцесорни правни послови.

Одлучујућа чињеница код оних облигационих односа које немају свој извор у вољи странака, већ или у недозвољеној радњи (делекти) или оним изворима које називамо *variae causarum figurae* (обogaћење без основа и незвано вршење туђих послова, је место у коме је дошло до

⁷⁾ В. др М. Пак „Уговори о раду са страним елементом“ Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, том II, Бгд. 1978. г., стр. 93.

обогаћења, односно место у коме се десила радња незваног вршења туђих послова, односно деликтна радња. Уколико се пак незвано вршење туђих послова или обогаћење без основа заснивају на неком правном односу, право меродавно за тај однос биће меродавно и за ове облигационе односе. Такође, захтев за вануговорену накнаду штете неће се просуђивати по правилу *lex loci delicti commissii*, већ по праву неке друге земље уколико за странке постоји јача веза са тим правом. Захтеви за накнаду штете проистекли из нелојалне конкуренције процењују се по праву оне државе на чијој територији се нелојална конкуренција догодила.

Колиззионим решењем које се односи на деликте — *lex loci delicti commissii* — Аустрија се уврстила у ред оних земаља које примењују закон места извршења деликта као закон надлежан за деликт независно од тога где се он доносио тј. не коригују горњи принцип са *lex fori* ни у случају да се деликт догоди у иностранству.

Најзад, претпоставке и дејства уговорног заступања у односима између заступаног и заступника са једне стране и трећег лица са друге стране оцењују се по праву које је заступник одредио, али само тада када је то одређивање било доступно трећем лицу, а ако тога одређивања није било биће меродавно право оне земље у којој заступник треба да делује по вољи заступног, а ако је заступник овлашћен за више послова, меродавно је право оне земље у којој он нормално треба да ради по вољи заступаног, увек уз претпоставку да је та воља доступна трећем лицу. Тек уколико ове одлучујуће чињенице не доводе до меродавног права примениће се право земље у којој налагодавац делује.

Последњом одредбом законодавац опредељује овај закон у односу на међународне уговоре који су на снази у Аустрији и то тако што даје примат међународним уговорима који ће се као *lex specialis* примењивати у случају да они регулишу на различит начин у односу на текст закона питања која су регулисана и овим законом.

Овај закон ступио је на снагу 1. јануара 1979. године.

Гашио Кнежеввић